

Sygn. akt VI U 5240/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 grudnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Janusz Madej

Protokolant st. sekr. sądowy Dorota Hańc

po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2013 r. w Bydgoszczy

na rozprawie odwołań : **M. Ł. i B. Ł.**

od decyzji **Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego :**

- z dnia 26 października 2012 r. znak (...);

- z dnia 26 października 2012 r. znak (...)

w sprawach : **M. Ł. i B. Ł.**

przeciwko: **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego**

o emeryturę rolniczą i rentę rolniczą w pełnej wysokości

I zmienia zaskarżoną decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 26 października 2012 r. znak (...) w ten sposób, iż przyznaje ubezpieczonej M. Ł. prawo do wcześniejszej emerytury rolniczej od dnia 17 września 2012 r.;

II zmienia zaskarżoną decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 26 października 2012 r. znak (...) w ten sposób, iż przyznaje ubezpieczonemu B. Ł. prawo do renty rolniczej w pełnej wysokości od dnia 17 września 2012 r.,

III nie stwierdza odpowiedzialności Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Na oryginale właściwy podpis.

Sygn. akt. 5240/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 października 2012r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – po rozpoznaniu wniosku M. Ł. z dnia 27 września 2012r. – odmówił wnioskodawczyni (ubezpieczonej) prawa do wcześniejszej emerytury rolniczej.

W uzasadnieniu tej decyzji rolniczy organ emerytalny wskazał, iż zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008r. Nr 50, poz. 291 z późn. zm.) wcześniejsza emerytura rolnicza przysługuje ubezpieczonemu rolnikowi, który łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny – kobieta 55 lat, mężczyzna – 60 lat;
- 2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 30 lat;
- 3) zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej.

Ponadto rolniczy organ rentowy podkreślił, że w myśl art. 28 ust. 4 powyższej ustawy uznaje się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając gruntów wydzierżawionych na podstawie umowy pisemnej, zawartej co najmniej za 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie nie będącej:

- a) małżonkiem emeryta lub rencisty,
- b) jego zstępnym lub pasierbem,
- c) osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym,
- d) małżonkiem osoby, o której mowa w literze b lub c.

Zgodnie z art. 198 Kodeksu cywilnego każdy ze współwłaścicieli może rozporządzać swoim udziałem tzn. może zbyć lub obciążyć swój udział np. hipoteką, natomiast nie może zbyć ani obciążyć fizycznie określonej części rzeczy wspólnej. W myśl art. 199 Kodeksu cywilnego do rozporządzenia rzeczą wspólną oraz do innych czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu, potrzebna jest zgoda wszystkich współwłaścicieli. W przypadku braku takiej zgody współwłaściciele, których udziały wynoszą co najmniej połowę, mogą żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeknie mając na względzie cel zamierzonej czynności oraz interesy wszystkich współwłaścicieli.

Zdaniem organu rentowego skoro umową dzierżawy z dnia 17 września 2012r. ubezpieczona M. Ł. wydzierżawiła grunty rolne o łącznej powierzchni 2,3344 ha bez zgody wszystkich współwłaścicieli gospodarstwa rolnego, przekraczając zakres zwykłego zarządu rzeczą wspólną – brak było podstaw prawnych do przyznania ubezpieczonej wcześniejszej emerytury rolniczej.

Odwołanie od tej decyzji wniosła ubezpieczona M. Ł., domagając się jej zmiany i przyznania wcześniejszej emerytury rolniczej. W uzasadnieniu odwołania powoływała się na problemy związane z nabyciem spadku po Z. C. oraz wskazywała, że podpisując się pod umową dzierżawy wyraziła zgodę na wydzierżawienie swojego udziału w gospodarstwie rolnym położonym w G., obejmującym obszar 2,86 ha.

Odrębną decyzją z dnia 26 października 2012r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – załatwiając wniosek B. Ł. (męża M. Ł.) – odmówił wnioskodawcy (ubezpieczonemu) prawa do wypłaty renty rolniczej w pełnej wysokości.

W uzasadnieniu swego stanowiska rolniczy organ rentowy , powołując się na art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 2012r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008r. Nr 50, poz.291 z późn. zm.) oraz na art. 198 i art. 199 Kodeksu cywilnego, wskazał iż umową dzierżawy z dnia 17 września 2012r. żona ubezpieczonego wydzierżawiła grunty rolne o łącznej powierzchni 2,3344 ha bez zgody wszystkich współwłaścicieli gospodarstwa rolnego, przekraczając zakres zwykłego zarządu rzeczą wspólną, co spowodowało brak podstaw prawnych do podjęcia wypłaty renty rolniczej w pełnej wysokości.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł ubezpieczony B. Ł., argumentując iż nie jest współwłaścicielem, ani właścicielem gospodarstwa rolnego ani innej nieruchomości. Ubezpieczony wskazał też, że posiadane przez siebie gospodarstwo rolne przepisał na rzecz córki aktem darowizny, a jego żona M. Ł. swoją część posiadanego we współwłasności gospodarstwa rolnego, położonego w G., wydzierżawiła.

Sprawy z odwołań małżonków M. Ł. i B. Ł. zostały na podstawie art. 219 K.p.c. połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia pod sygn. akt VI U 5240/12.

Rolniczy organ rentowy wniósł o oddalenie obu odwołań, powołując argumentację przedstawioną w uzasadnieniach zaskarżonych decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił i rozważył, co następuje:

Spór w niniejszej sprawie dotyczył tego, czy ubezpieczona M. Ł. spełnia czy też nie jeden z warunków koniecznych do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury rolniczej wskazany w art. 19 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz. U. z 2013r. poz. 1403) w postaci zaprzestania działalności rolniczej. A limine wskazać też należy, iż powyższa kwestia miała istotne znaczenie dla merytorycznej strony decyzji zaskarżonych przez oboje ubezpieczonych.

Przy wydaniu tych decyzji Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego powoływał się na domniemanie wynikające z art. 28 ust. 4 powołanej ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, zgodnie z którym uznaje się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on ani jego współmałżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając:

1) gruntów wdzierżawionych, na podstawie pisemnej umowy zawartej co najmniej na 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie niebędącej:

a) małżonkiem emeryta lub rencisty,

b) jego zstępnym lub pasierbem,

c) osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym,

d) małżonkiem osoby, o której mowa w lit. b lub c;

2) gruntów trwale wyłączonych z produkcji rolniczej na podstawie odrębnych przepisów, w tym zalesionych gruntów rolnych;

3) gruntów i działów specjalnych należących do małżonka, z którym emeryt lub rencista zawarł związek małżeński po ustaleniu prawa do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia;

4) własności (udziału we współwłasności) nieustalonej odpowiednimi dokumentami urzędowymi, jeżeli grunty będące przedmiotem własności (współwłasności) nie znajdują się w posiadaniu rolnika lub jego małżonka.

Rolniczy organ rentowy wydając obie zaskarżone odwołaniami M. Ł. i B. Ł. decyzje z 26.10.2012r. zasadniczego argumentu uzasadniającego te decyzje upatrywał w tym, iż umowa dzierżawy gospodarstwa rolnego (położonego w G. o powierzchni 2,3344 ha), którego współwłaścicielem była M. Ł., zawarta została bez zgody wszystkich współwłaścicieli tego gospodarstwa, co przekraczało zakres zwykłego zarządu rzeczą wspólną (art. 198 i 199 Kodeksu cywilnego).

Wskazać jednak w tym miejscu należy, iż nawet istnienie powyższej wady prawnej umowy dzierżawy z dnia 17 września 2012r. nie mogło mieć decydującego znaczenia dla kwestii rozstrzyganych zaskarżonymi decyzjami. Istotną dla rozstrzygnięcia rozpatrywanych łącznie obu spraw okolicznością nie było to, że M. Ł. jest współwłaścicielem wskazanego w tej umowie dzierżawy gospodarstwa rolnego, lecz to czy faktycznie, rzeczywiście zaprzestała ona prowadzenia działalności rolniczej, nawet przy zachowaniu statusu współwłaściciela gospodarstwa rolnego. Z utrwalonej wykładni art. 28 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wynika bowiem, iż przepis ten nie powinien być interpretowany w sensie ustawowej definicji zaprzestania przez emeryta lub rencistę prowadzenia

działalności rolniczej, natomiast własność (współwłasność) lub posiadanie gospodarstwa rolnego, pozostaje poza sferą stosunku ubezpieczenia społecznego rolników w sensie bezpośrednich przesłanek tego stosunku oraz że właściciele gospodarstw rolnych mogą dowodzić, że nie prowadzą działalności rolniczej. Przy ustaleniu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, ustawowe domniemanie, że właściciel gruntów zaliczanych do użytków rolnych prowadzi działalność rolniczą, może być obalone odpowiednimi dowodami (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30.11.2005r. I UK 59/05- OSNP 2006r. /19-20/310 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6.10.2009r. II Uk 46/09 – LEX nr 583814). Z kolei w wyroku z dnia 3.10.2012r. III AUa 46/12 Sąd Apelacyjny w Białymstoku wskazał, iż założenie, zgodnie z którym dla nabycia prawa do emerytury rolniczej, posiadanie (własność, współwłasność) gospodarstwa rolnego znaczy to samo, co prowadzenie gospodarstwa rolnego jest nieprawidłowe (LEX nr 1223159).

Zebrany w sprawie materiał dowodowy (zeznania świadków G. C., S. P. – e-protokół posiedzenia rozprawowego z dnia 18 lipca 2013r. ; świadka K. C. – e-protokół posiedzenia rozprawowego z dnia 22 października 2013r. oraz dowód z przesłuchania stron ograniczony do przesłuchania M. Ł. – e-protokół posiedzenia rozprawowego z 21.11.2012r.) w sposób jednoznaczny wskazywał, iż ubezpieczona M. Ł. od dnia 17 września 2012r. nie prowadziła działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym (położonym w G.), którego była współwłaścicielem, ani w żadnym innym gospodarstwie rolnym. Dowody z zeznań świadków i przesłuchania w charakterze strony M. Ł. były w całości zgodne, także co do szczegółowych faktów podawanych przez te osoby, a przez to w pełni wiarygodne. Dodatkowym potwierdzeniem okoliczności podanych przez świadków i odwołującą się M. Ł. było zawarcie umowy dzierżawy z dnia 17 września 2012r. pomiędzy K. C. a współwłaścicielami tego gospodarstwa rolnego.

Okoliczność, iż umowa ta dotknięta była wadami prawnymi nie niweczy wiarygodności zeznań świadków i M. Ł., zgodnie z którymi od dnia 17 września 2012r. to K. C. prowadził działalność rolniczą na użytkach rolnych wchodzących w skład wskazanego w umowie dzierżawy gospodarstwa rolnego. On przeprowadził prace rolnicze związane z orką ziemi, oraz zasiał na tych użytkach rolnych zboże.

W tej sytuacji zaskarżone przez M. Ł. i B. Ł. decyzje z dnia 26.10.2012r. podlegały zmianie i dlatego na podstawie art. 477¹⁴§2 K.p.c. w związku z art. 19 ust. 2 i ust. 2a oraz art. 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników Sąd orzekł jak w punkcie I i II wyroku.

Z uwagi na niesporny między stronami i potwierdzony zawartą w formie aktu notarialnego umową darowizny fakt zbycia z dniem 26 marca 2013r. przez M. Ł. należącego do niej udziału we współwłasności gospodarstwa rolnego położonego w G. o powierzchni 2,3356 ha na rzecz jej córki P. Ł. (k. 23-24 akt sprawy) i przyznaniem przez rolniczy organ rentowy M. Ł. decyzją z dnia 25 kwietnia 2013r. wcześniejszej emerytury rolniczej od dnia 26 marca 2013r., spór ograniczony został w rozpoznawanych sprawach do daty przyznania M. Ł. tego świadczenia oraz daty, od której B. Ł. powinien otrzymać rentę w pełnej wysokości. Datą tą jest dzień 17 września 2012r., od którego M. Ł. (małżonka B. Ł.) zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej.

W końcowej części niniejszych rozważań wskazać jeszcze należy, iż bez wpływu na wydane przez Sąd rozstrzygnięcie pozostawała decyzja wydana przez Prezesa KRUS w toku procesu w zakresie objęcia M. Ł. ubezpieczeniem rolniczym. Decyzja ta miała bowiem wyłącznie charakter deklaratoryjny i była wadliwa merytorycznie skoro ubezpieczona od dnia 17 września 2012r. nie prowadziła już działalności rolniczej. Nabyła ona z mocy prawa wcześniejszą emeryturę rolniczą od tej daty.

W punkcie III wyroku Sąd Okręgowy nie stwierdził odpowiedzialności rolniczego organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1127 ze zm.) nie kreował tej odpowiedzialności gdyż istotne dla rozstrzygnięcia sporu okoliczności faktyczne ustalone były na podstawie dowodów, którymi nie dysponował organ rentowy i które mogłyby być przeprowadzone dopiero na etapie postępowania sądowego.

SSO Janusz Madej